

ОПАСНОСТТА ДА ЧЕТЕШ

През тези години писането ми даде възможността да съществувам. Статии, репортажи, разкази и редакционни анализи. Работа, която за мен не беше просто работа. Означаваше живот. Ако някой се е надявал, че като ме постави в изключително трудно положение, ще ме накара да скрия думите си, е сгрешил. Не ги скрих и не ги загубих. Но това съвпадна и с една битка, всекидневна битка, мълчалива борба тяло срещу тяло, сякаш искаш да победиш сянката си. Да пиша, да съответствам на думите си, за мен означаваше да не се загубя. Да не се предам. Да не се отчайвам.

Писах в десетина различни къщи. В никоя не останах повече от няколко месеца. Всички те бяха малки, много малки. Всички, ама наистина всички – ужасно тъмни. Бих желал да са по-просторни, по-светли, щеше ми се да има поне някакво балконче, тераска – исках го така, както някога мечтаех за пътешествия и далечни хоризонти. Копнеех за възможност да изляза, да дишам, да се огледам наоколо. Но тя не ми бе предоставена. Не можех да излизам, не можех да

обикалям, за да търся, не можех дори сам да решавам къде ще живея. В момента, в който станеше ясно, съм отседнал на тази улица, в тази къща, веднага трябваше да я напусна. Това е положението за мнозина, които живеят като мен. Отиваш да видиш апартамента, който карабинерите са намерили с огромни усилия, понякога дори вече са започнали преговори със собственика, но щом той те разпознае, отговорът е един и същ: „Много ви уважавам, господине, но не мога да си взема беля на главата, и така проблемите ми не са малко“; или: „За мен това няма значение, но имам деца, семейство, трябва да мисля за тяхното спокойствие“, и трети, последен: „Аз бих ви го дал и без пари, но съседите ще ме разпънат на кръст. Разбирате ли, хората тук се страхуват“. Другата категория е на обичайните лешояди. Започват с прояви на солидарност: „Разбира се, че ще ви дам апартамента“, а после ти искат наем четири пъти по-висок от този, който биха могли да получат: „Напълно разбираемо е, че поемам риска, как няма да го направя, но и вие разберете – тук всичко струва пари“. Но редом с този страх, който често е просто подло нежелание да застанеш на нечия страна, в случая – на моята, имаше и много хора, хора, които не познавах, хора, които ми предложиха убежище, стая, приятелство, топлина. И въпреки че от съображения за сигурност често не можех да приема техните предложения, аз писах и на такива гостоприемни места, изпълнени с добри чувства.

Много от страниците, събрани в тази книга, не са написани в къща или апартамент, а в хотелска стая. Всички онези еднакви хотели, през които съм преми-

КРАСОТАТА И АДЪТ

нал в тези години и които продължавам да ненавиждам. Хотелските стаи бяха тъмни, без прозорци, които да можеш да отвориш. Няма прозорци, няма въздух. През нощта се потиш. Ако пуснеш климатика, защото си решил, че се задушаваш, потта засъхва върху теб, а на другия ден те боли гърлото. Случвало ми се е в чужбина – в някои от онези места, които съм мечтал да посетя – да не видя нищо друго освен хотелската стая и профила на града зад тъмните стъкла на блиндираната кола. Придружаващата ме охрана е неспокойна, не ми позволява дори да изляза, да направя и две крачки. Често хората, които ме пазят, не ме оставят повече от една нощ в един и същи хотел. Колкото местата са по-цивилизовани и спокойни, а престъпността и мафията изглеждат нещо много далечно, толкова повече с мен се държат като с някого или нещо, което буквално може да избухне пред очите им. Толкова по-любезни и организирани се. Но не можеш да разбереш дали става дума за протокол или за желязна ръка в кадифена ръкавица. И не ти е ясно дали си опакован подарък или пратка-бомба.

Най-често живееш в стаи към казармите на карабинерите. В ноздрите ми се натрупва миризмата на оръжейна смазка от хората, прикрепени към мен; ушите ми са задръстени от постоянния шум на телевизора, предаващ някакъв футболен мач, и ругатниците, когато противниковият отбор отбележи гол. Събота и неделя бяха мъртви дни, прекарани в почти празния търбух на стар, голям, създаден на действия, но неподвижен кит. А отвън долитат звуците на движения, викове, грее слънце, лято е. Случва се дори да знаеш къде си, да знаеш, че можеш да излезеш и за две ми-

нути да идеш до старата си къща, първата, в която са ти казали: „Е, най-накрая си тръгваш“, а след още петдесет минути да стигнеш до морето. Но не можеш да го направиш.

Ала можеш да пишеш. Трябва да пишеш. Трябва и искаш да продължиш. В цинизма, който отличава голяма част от хората, които пишат, прозърта един вид недоверие към всичко, което няма точно определена цел и ясни очертания. Има го и разграничаването на тези, които просто искат да направят една добра книга, да построят една история, да употребят думите единствено за да постигнат добър, характерен стил. Това ли трябва да прави писателят? Само това ли е литературата? В такъв случай, що се отнася до мен, предпочитам да не пиша и да не приличам на тези хора.

Необходимостта да се разруши всичко, което може да бъде мечта и желание, е цинизъм. А цинизмът е оръжието на отчаяните, които не знаят, че са такива. Виждат всичко като хитра маневра за забогатяване; намерението да промениш нещата – като невежество на чираци магьосници, писането, което има за цел да стигне до повече хора – като площадно представление. Тези недоверчиви господа, тежко въоръжени с ехидните усмивки на убедените, че така или иначе, всичко ще свърши зле, нищо не може да се промени, защото не е останало нищо, за което си заслужава да се бориш. Те не могат да бъдат измъкнати от своите къщи – често добре и с вкус поддържани. Тяхното изкуство, тяхната представа за думата прилича на хубавите им къщи; тази представа не иска да напусне добре обзаведеното пространство. Но в привилегирова-

КРАСОТАТА И АДЪТ

ното спокойствие на своя защитен и лишен от илюзии живот, те дори не могат да си представят какво наистина означава желанието да пишеш.

Сега за мен писането се превръща и в начин да дам глас на болката, която почувствах през първите месеци, когато вятърът на обвиненията и клеветите се засилваше право пропорционално на продажбите на книгата ми. В началото, след като обичайните усърдни лица ми ги предаваха, усещах как стомахът ми се свива от ярост.

„Друг му е написал книгата“; „Аз му пиша статии, дето ги изпраща по вестниците“; „Имам доказателства, че е мошеник“; „На двайсет и шест години човек още си играе на топка, не е възможно той да пише така“; „Той е долнопробен латино любовник“; „Наркоман и се облича като циганин“; „Някой политик го ръководи“; „Аз го създадох. Повярвайте ми, познавам всичките му слабости“; „Тоя иска само слава и пари“. Днес всички тези идиотщини на злобарите или просто на тези, които искат да получат поне малко известност, могат най-много да ме разсмеят. Събирам си ги в нещо като дневник на глупотевините, какъвто препоръчвам на всеки, който има съдба, сходна на моята. Съдбата да се прочуеш, особено на юг, там, където често дори правото да дишаш можеш да получиш само чрез компромиси, като си продадеш душата и се откажеш от всичките си мечти.

В този дневник на глупотевините са намерили място например писмата, които съм получил от адвокатите на множество мои „приятели“ или от роднини на някого, комуто съм помагал, пишейки. В тези писма със заобиколни фрази се казва следното: или

плащай, или ще кажем, че си излъгал, преписал, можем да потърсим връзки с пресата, за да посеем съмнения, да те закопаем чрез медиите. Заплахи като тези ми показаха много ясно до каква степен съм се превърнал в кошмар за всички тях, тъй като моите думи, попаднали в ръцете на толкова много читатели, успяха да покажат, че истории, които се смятаха за частни случаи, познати само на малцина, могат да се превърнат в инструмент за промяна. Могат да станат истории на всички нас.

Направо не ми се вярваше, че всичко това ми се случва. След време, в Академията на Стокхолм, Салман Рушди ми каза: „Мъртвите не харесват живота, не го харесват и всички, които, за да работят, се продават; за да пишат – трябва да правят компромиси. Всички, за които твоят живот означава, че може да се живее и по различен начин. Даваш ли си сметка колко си досаден?“. С времето разбрах, че наистина мога да бъда досаден и омразен за онези, които ненавиждат моя начин на писане, съществуване, изявяване. Онези, които биха искали да се скрия, да бъда подискретен, да не обикалям университетите и да не се появявам по телевизията в най-гледаното време. Онези, които предпочитат всички други да мълчат и само да се забавляват, защото така монополът върху сериозността ще остане единствено за тях. С течение на времето се научих да премервам дори думите на неприятелите, с които понякога се срещам очи в очи. Ако някой ми предаде, че определени вестници, дадени личности или телевизионни програми ме атакуват, разбирам, че съм постъпил правилно. Ясно ми е, че колкото повече са опитите да ме дискредитират,

КРАСОТАТА И АДЪТ

толкова по-голям е страхът от моите думи. Колкото по-силно е мърморенето на някои раздразнени интелектуалци, толкова по-ясен е фактът, че за тях моите думи са оглушителни.

Всичко това наистина ми даде възможност да оценя тези, които ме критикуват, без да ме калят и клеветят, без да си измислят мръсотии и клюки. Единствено почитената и ясна критика ти позволява да се развиваш, да ставаш по-добър. Тоталитарната мисъл, скрита зад цинизма на определени кръгове в медиите, е мойт най-голям враг. Гледам на него като на съюзник, понякога несъзнателен, на криминалния свят. Стремежът да се докаже, че всички са мръсници, че всичко е гнило, че зад всеки опит за промяна се крие някаква сметка или лъжа, има за цел да внуши, че всичко е еднакво и че всичко е позволено и възможно. Именно това внушение е упойката, която дава възможност да се развива толкова познатата „честна“ корупция, да се правят и приемат компромисите, да се избира единствено кражбата, оцеляването, порнографското наблюдаване отстрани, наслаждението от всички най-лоши неща, влизащи всеки ден в дома ти. Всяко нещо може да бъде оправдано, защото винаги е било така, защото всички правят така, или което е още по-лошо, защото не може да не се прави така.

Открай време писането за мен е точно обратното на тези убеждения. То означава да излезеш от тях. Да успееш да обозначиш една дума в този свят, да я предадеш някому като бележка с тайна информация, от ония, които трябва да прочетеш, да запаметиш и после да унищожиш – правиш я на топче, навлажняваш

я със слюнката си и я изпращаш да се разтваря в стомаха ти. Писането е съпротива, начин да се съпротивляваш. Предаването, в което бе излъчено моето интервю с Енцо Биаджи*, имаше точно такова заглавие „Съпротива и съпротиви“. Начинът ми на живот през тези години ми позволи да се срещна с хора, които никога няма да забравя. Даде ми възможността да се доближа и до Енцо Биаджи, да получа неговото внимание, да се убедя, че този възрастен мъж все още има силното желание да пита себе си, задавайки въпроси на другите, да разбере нашето време и нашата страна. Не е достатъчно това, че на неговото погребение му казах „сбогом“, че след неговата смърт му посветих някоя и друга страница. Трябва да продължим да му оказваме внимание и сега, да го задържим с нас, макар и за още малко. Точно за това служат думите, когато са събрани в една книга, в нещо, предназначено да съществува по-дълго.

После идва Мириам Макеба, голямата Мама Африка, гласът, изпял свободата на един континент. А тя умря в Кастел Волтурно след концерт в памет на шестимата африкански братя, убити от Камората, концерт, с който искаше да изрази подкрепата си за мен, когото никога не бе срещала, за мен – мишена на враг, чието име тя дори не знаеше. Но все пак го направи. Не се чувстваше добре, но въпреки това –

---

* Енцо Биаджи (1920–2007) – известен италиански журналист, работил около 6 десетилетия за в. „Кориере дела Сера“ и телевизия РАИ (от която е уволнен за осмиване на Берлускони), написал около 30 книги, сред които „Босът е сам“ – интервю с разкалялия се мафиот Томазо Бушета. – Б.ред.

КРАСОТАТА И АДЪТ

дойде. Пя пред шепа хора, тя, която пълнеше стадионите. Умря в моята земя, която стана и нейна. Отсега нататък битката за тази земя, моята битка и битка на всеки, който би искал да я продължи, ще носи изписано върху невидимото си знаме името на Мириам Макеба.

На стадиона в Барселона бях охраняван от „Мосос“, специалните части на каталанската полиция – те искаха да ме заведат да гледам мача покрит с нещо като куб, направен от блиндирано стъкло, но после ме съжалиха и ми спестиха тази нова гротескна форма на затвор. Там се срещнах с Лионел Меси, аржентинския нападател от „Барса“, момчето, успяло да повтори абсолютно точно най-красивия гол на Диего Армандо Марадона. Меси има лице на хлапе, върху което не можеш да видиш и следа от изтърпяваните години наред мъки, от всекидневните хормонални инжекции, позволили му да расте и да стане шампион, най-големия футболист в наши дни. И до днес го наричат Бълхата. Изглеждаше невъзможно, че въпреки невероятния си талант ще успее да играе пълноценно в мачовете срещу колосални футболисти, при физически сблъсъци между титани. Но футболът също може да се превърне в съпротива, изкуство, което попива във всеки сантиметър на удължените ти кости, във всяко парче месо, пораснало върху тях. И ако мога да споделя едно мое желание, от онези, които никога няма да се сбъднат, бих искал страниците ми да приличат на някой от спринтовете на Лионел Меси към противниковата врата – бърз, още по-бърз, топката сякаш е залепена за крака му, няма значение дали ще успее да я вкара в мрежата, или ще подаде пас към

някой по-добре позициониран съотборник. Голът не е най-важното, най-важното е да бъдеш отпред, да дриблираш, да финтираш, да не изпуснеш топката.

Понякога обаче ми се случва да погледна назад. Тогава разбирам на кого не е посветена тази книга. Не е посветена на хората, с които съм израснал и които се задоволиха просто да се задържат на повърхността, да ругаят по масите в барове и ресторанти, да оцеляват в еднообразните сиви дни. Не е предназначена за мързеливите циници. За тези, които се залъгват с един молебен в църквата или с вечеря в пицарията. Замръзнали някъде там, във времето, когато се разменят момичетата, за да изберат между онези, които са останали сами като обувки в прашни кутии, забравени в ъгъла на гардероба... За тези, които вярват, че за да пораснеш, трябва да стовариш на гърба си чуждите неуспехи, вместо заедно да приемете предизвикателствата на живота. Тази книга не е посветена на подобни хора. Нормално е да знаеш за кого пишеш, но трябва да знаеш също и за кого не пишеш. Аз не пиша за тях. Не пиша за лицата, в които не откривам себе си, не пращам писма до едно минало, към което нито искам, нито мога да се върна. Ако се обърна назад, рискувам да имам същия край като жената на Лот, която се превърнала в статуя от сол, загледала в разрушенията на Содом и Гомор. Точно това предизвиква безизходната, безсмислена болка – вкаменява те. Сякаш, когато докоснат твоята ненавист и омраза, сълзите, които проливаш, а и тези, които не успяваш да пролееш, се превръщат в кристали, стават смъртоносен капан. Така че щом се обърна назад, единственото, което ми остава, единственото, в което